

6. §. Beswärar någor sin förmynndare med onödig rättegång, sedan han myndig är, eller viser honom fidvördnad, eller gör honom orätt, med ord eller gierning; ligge thet i tweböte, och gälde stadan åter.

Jorda Balk.

1. Cap.

Om laga fäng å jord, hus och grund, å landet, och i staden.

1. §. These äro laga fäng, therigenom man jord, hus och grund, å landet och i staden, förvarswa må: ett är arf, om lagliga ärft är; annat är skifte, om lagliga skift är; tridie är köp, om lagliga köpt är; fierde är gäfwa, om lagliga gifvit är; fente är pant, om then lagliga pantsatt och förstånden är: alt efter som i thenna lagbok skrifvit står. Lagligrit stände, olagligrit återgånge.

2. §. Köp, skifte, och gäfwa skola skriftiliga ske med tväggå manna witne, och the wilkor theri sättas, hvor å samma köp, skifte, eller gäfwa sig grundar, och sedan lagförlas å then ort, ther hwarthera är belägit, som framdeles skiljs.

Detta lagens rum har fått följande tillägg:

Ej må säljare, i köp- eller skiftesashandling om jord och fastighet, hädanefter förbehålla sig eller andre att, emot någon i samma ahandling beständ pennisegamma eller andre willkor, så framdeles winna egendomen åter. Sker det, ware utan verkan, och lagfart å sådant köp eller skifte icke tillaten.

R. Förordn. d. 1 Mai 1810.

2. Cap.

Om arfwejord.

1. §. Thet är arfwejord, som efter föräldrar, barn, son, eller andra fränder ärfves; så ock then aplingejord, som

sättes i stället för arfwejord, then man sig på hvarjehanda sätt afhändt hafwer.

Med arfwejord förstas endast den jord, som omedelbart under denna egenkap fallit i ägarens hand, eller af honom blifvit emot bortbytt arfwejord satt i den förras ställe.

R. Förordn. d. 13 Juni 1800, mom. 2.

Temper R. Förordn. d. 4 Febr. 1801 (wid 5 kap. 3 §. denna Balk).

3. Cap.

Om skifte, och huru jord å landet, eller hus, tomt och jord i staden, skiftas må.

1. §. Nu wil man arfwejord sin emot annan jord å landet skifta; hafwe ther våld til, och then man med skifte fritt, ware arfwejord i stället. Thet skifte må ej af bördeman fländras. Skiftar man hus, tomt eller gård i staden, emot hus, tomt eller gård i samma stad, eller annor; hafwe ej eller bördeman rätt at ther å fländra, utan behålle ther emot bördemännens å begge sidor hwarthera sin rätt til thet tilskifta. Ej må man arfwejord å landet emot hus och jord i staden skifta.

2. §. Nu skiftar man bort arfwejord sin å landet, och får ther före igen både jord och penningar. Ur jord mer än penningar; så gänge thermed, som om skifte sagdt är: Ur then mindre, och penningar mer, eller både jämnt; så dömes jord i börd, som wore then til salu gången. Om skifte i staden ware lag samma.

4. Cap.

Om köp, och huru jord å landet, hus, gård och tomt i staden, säljas må.

1. §. Säljer man jord sin å landet; så skal köparen in för Natten, i thet härad jorden ligger, visa köpebref sitt, och jorden offentliga upbinda låta, på try almnanna Häradsting. Giöres ej å then jord flander, "inom natt och åhr," efter tridie upbudet; eller wid thet Ting, så tridie upbudet

"ster i then landsort, ther allenast ett Ting hvarthärlles;" gifwe då Häradsbörding fastebref ther å, med thes namn, häradets och sitt insegel. Ligger thet som sältd är, i flera Häradar; då skal hvarthera upbindas & rätta Häradeting, och fasta ther å tagas. Warde och fastebref i häradis dombock inskriftit. Lagfartsålden är, genom fölande ändring, sälunda förkortad:

Å den ort, der trenne Ting årligen hållas samt trenne uppbud å fast egendom stola meddelas, anses lagfarten vara slutad å fjerde Tinget, till hvilket Ting bördemannen, deraf han sin talan förvara will, icke allenast lagligen bör instämma köparen, utan ösven bördessättningen å första rättegångsdagen i Märtten nedsätta; och der två Ting årligen förrättas, bör lagfarten på lika sätt anses vara slutad å det Ting, då trede uppbudet ster, samt der allenast ett Ting hållas och ej mera än tvevne uppbud höra äga rum, å samma Ting, då andra uppbudet är bevisadt, under lika förbindelse för bördemannen om lämningens uttagande och forthållande samt bördessättningens nedsättande å första rättegångsdagen af dessa Ting, som öswansöre förordnat är. Men i händelse sådant af bördemannen försämmas, är köparen skyldig att å den sälunda, vid öswan utslakade Tingis slut, i hans hand lagländne egendomen fasta taga.

Uppbud shall tas i staden inom tre månader samt & landet sitt vid det Ting, som infaller efter sex månader, sedan köpet slutadt blez; försämmas detta, böte köparen så mycket, som svarar emot värdet af det lämplade papper, hvaremed köpebrefvet förses hör, hvilka böter stola fördelas twifflös emellan ållagaren och sofnens fattige.

R. Förordn. d. 13 Juni 1800, jemf. med R. Förordn. d. 10 Juni 1841.

Alla blintills meddelade föreskrifter att tredje uppbudet å inköpt fast egendom, som blifvit inteknad för skuld till Rikets Ständers Bank, eller till vissa andra allmänna Werk eller Innrättningar, eller enskilda bolag, ej singe meddelas förr än köparen upptattt bevis att han sitt köp derstädes annmält, och i öfrigt fullgjort hvad i sammanhang dermed kuunat vara påhudit, ha till all kraft och werkan blifvit upphäuse.

R. Förordn. d. 10 Jun 1841.

2. §. Jord, hus och tomt i staden, som säljes, skal och offentliga vid öppna dörrar å Nådsluswu tre måndagar upbindas, fyra vekor emellan hvarthärlle uppbud. Håller Helgedag in å uppbudsdag; då fullföljes uppbud nästa måndag therefter. Kommer ej ständer å thet köp, inom tolf vekor ifrån tridie uppbudet; ware thet då lagstädit, och sedan frissilling gifwen är, skal thet med Nåttens faslebref bekräftas. "Ej må fastebref utgifwas i staden, förr än säljaren sief, eller genom

"full-

"fullmächtig, in för Nåtten handstreckning gjordt hafwer, och "tilslätt köpeföllingen betald vara." I fastebrefvet skal nämnas, huru många alnar then gård eller tomt är bred och lång, så ock i hvilket qvarter och fiedäng, och emellan hvilka gator och gränder, then belägen är. Om skifte och gäfwo ware lag samma.

Det i denna § med citat, tekten utmärkta städgandet har blifvit upp-häivet genom

R. Förordn. d. 10 Sept. 1823.

3. §. I alla uppbud skal sunnan nämnas, för hvilken then jord, hus eller tomt upbindes.

4. §. Säljer man jord, hus eller tomt, then han förr til annan sältd hafwer; ware thet köp giltet som först gjordes, och böte then, som twev et sälde, siettedelen af köpeföllingen, och staden åter.

5. §. Nu kan flattejord utom börd säljas: "är thet krosnoskatte," hembiunde "the Kronan, och" thet som fräsefattie är, honom, som frälererätt ther å äger, "innan tridie uppbud ther å tages," och hafwe the macht then jord at lösa, och sedan lagfarten fullfolja låta, som sagdt är.

Då kronostatte-hemman säljs utom börd, må hvarken af köparen eller genom Domarens åtgärd, såsom hittills skett, hembid deraf göras till Kong. Majest och Kronan.

R. Förordn. d. 21 Febr. 1789, §. 3.

Fräsefattie-hemman shall hembiundas ränteägaren inom tre månader efter första uppbudet.

R. Förordn. d. 13 Juni 1800.

6. §. Köper man thet, som å annars jord och grund i staden bygd är; då skal han thet honom lagliga hembiunda.

7. §. Ej må någor sluta köp, eller skifte ned ösvermaga, jungfru eller wanwettig om theras jord. Sker thet; ware oglilt, och lagfart ther å förbuden.

8. §. Tränger förmynndare, at sälja något af the omnyndigas fasta arf, til theras födo och nödiga upfostring; wise inför Domaren rätta nöd, och då Domaren ther ösver hörde nästa fränder, som i Riket äro, och han til thet köp samtycke gifvit, samt laga siänd sedan ther å kommit, ware thet köp fritt för theras ständer, då the myndige blifwa.

9. §. "Ej" må then, som å skattskyldig jord sitter, genom köp, skifte, eller å annat sätt, något föndra och minsta af thet, som thertil med rätta hörer: giör thet någor; ware oglilt.

Frälfeskatte- och kronofattes-hemman, krono- och fatta-tushåll, samt de krono- och andre publice hemman, som under lögndad äborätt äro upplätne, så flyswas till hvad hemmantal som helst, allenaft en åbo & den utkunne delen är besutten. Besutten fallas den åbo, som af sin hemmansdels aksjning i vanliga år kan påräkna bergring och jemnörl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder. — Angående grunderna och willkoren för öftright i osseende på hemmansflysning, samt afföndring af jord eller andra lägenheter, stodgar vidare

K. Förordn. d. 19 Dec. 1807. Kap. 1. §§ 1, 2 och följ.

10. §. Nu kunna jordabref förderfras eller förloras; äge tå härads eller stadsens dombos witsord, och gifwe Härads- höfding eller Borgmästare och Råd nytt bref ther å.

5. Cap.

Huru jord å landet, och hus, gård och tomt i staden, bördas och löfas må.

1. §. Wil bördeman til sig lösa arswejord, som å landet såld är; sätte tå i Rätten "genast, eller inom natt och åhr" ifrån tridje uppbudet, fulla köpefyllingen, i thet mynt, som i köpebreswet står, eller framlägge på insatta penningar sådana bewis, som almnänt i Riset gälla. I staden äge och bördeman rätt, at lösa jord, hus och tomt, ehwad ther är arf, eller aplinge, inom tolf wekor ifrån tridje uppbudet. Sedan niute bördeman, så å landet, som i staden, the upbud til godo, som för köpare skedde äro. Men så ofta nytt köp om jord, hus eller tomt slutes, skal then åter upbiudas och lagfaras.

Bördeman till arswejord å landet bör instämma köparen till det Ting, då lagfarten är slutad, och på första rätregångsdagen deraf instämma bördefyllingen, enligt

K. Förordn. d. 13 Juni 1800, (se 4 kap. 1 §. denna Balk).

Bördeman, widerboende eller nabo i staden, som will hafwa sin börd- och lösningsrätt förvarad, skiljer att, i likhet med bördeman & landet, icke allenaft bördefyllingen i Rätten nedfatta, utan äfven instämma köparen inom den tid, räknad ifrån tredje uppbudet, som 5 kap. 1 §. och 7 kap. 1 §. J. B. för hwardera af dessa handelser utstaka.

K. Försl. d. 29 Juli 1812.

Då frälfes-ränta säljes utom börb, shall hembul deraf göras den, som fatta-jorden äger, inom tre månader från första uppbudet, och jord-

ägaren vara berättigad att samma ränta till sig lösa inom den tid och i den ordning, som bördeman lofttaga bör.

K. Förordn. d. 21 Mars 1835.

2. §. Ingen bördeman hafwe wåld, at börd en del af then arswejord, som i ett köp såld är, ther ej både öfverens- ens komma, therat att sälja.

3. §. Aflingejord å landet hafwe skyldeman ej rätt at börd, ther saljaren then ej i börd köpt hafwer. I thy fall gänge thermed, seur om arswejord sagdt är.

Alldelesund hvad of aplingejord warde genom köp, gäfwa eller testamente öfverlätet, ej kan i dens hand, som deraf blißvit ägare, churen han annars berätt kunde äga arssrätt; annorledes anses, än all annan hans förvarda egendom, hvilken en skyldeman ej äger makt att börd; så är med lagens grund och ändamål öfverensstämmende att en på berörde sätt öfverlätet egendom ingalunda må vara börd-anspråk underkastad.

K. Försl. d. 4 Febr. 1801.

4. §. Nu är både arswe och aplingejord i ett köp å landet: Wil bördeman then arswejord börd; ware ock pliktig at lösa aplingejorden, ther köparens siefel then ej behålla wil. Åtro husgeråd och aßvel under thet köp; ware lag samma.

5. §. Ej må köpare och saljare, bördemannen til förfäng, uphäfwa, eller i annan handel förbyta thet köp the gjordt hafwa, ej eller under något falskt skef skifte göra. Sker thet; ware ogilt, och böte hwarthera femti daler.

6. §. Köparen och saljaren ware skyldige med ed styrka, at them emellan på god tro så är tingadt och befaldt, som köpebreswet innehåller, om bördeman thet ästrar. Bördeman ware ock pliktig med ed sanna, at han, utan list, för sig och ingen annan bördar; doch må bördeman med the penningar börd, som han lånt hafwer. Warde något öfvertygad, at han i thesa mål frökelsiga handsladt; böte femti daler.

7. §. Nu är man twungen, at til gälds betalning afstå sin arswejord å landet, eller hus och tomt i staden; hafwe tå bördeman rätt at then lösa efter thy, som borgenären, eller annan köpare therföre gifwa wil. Hafwe ock bördeman wåld ed förra, at ej svek therunder är.

8. §. I börd gälle aldrig flander, utan med penningar. Wil man för annan orsak tala å thet köp; gifwe sig an in

för Rätten, ther uppbuden ske, och tage til samma Rätt stemning å then, som wederbör. Ehwad klander emot uppbud giöras, gänge the äntå fort; dock gifwes ej fästa åt then, som upbiuda lätit, innan öfwer klandret döndt är, och domen wunnit laga frast. Winner then, som klandrade; äge då uppbuden och lagfarten emot honom ingen werkan.

9. §. Skrifver bördeman under köpebref som witne, utan förbehåll af sin börd; hafwe ej rätt at bördha thet, som då säljt är.

10. §. Bördepenningar måge af ingen i qvarstad fättas, ej esser lyftas af någon annan, än af köparen allena, med Rättens wettskap, eller af bördemannen siefv, ther han sitt klander aftsäkr.

Bördeman, som i Rätten insatt fulla ködestillingen, äger frihet, derest köpare ej vill densamma lyfta, att sjelf återtaga den emot bergen.

K. Förordn. d. 7 Aug. 1766.

11. §. Giör köparen jäs emot bördelösen, och kommer twifl theraf; då skal then slitas ther hufwudgården, eller ther mäste godsen belägne äro, om hufwudgård ej under köpet finnes; och må köparen bördestillingen lyfta utan förfång af sin rätt. Lyfter han; betale då sem för hundrade, från then tid penningarne insattes, ehwad han tappar eller winner: vil han ej lyfta; ware äntå skyldig lika stor ränta för them bestala, ther han saken tappar. Winner bördeman; betale til köparen all then nödiga kostnad, han & godset och för thes skul giordt, innan han thet astrarde.

12. §. Dönes jord i börd förr Thome dag; träde då köparen therifrån nästa fardag therefter. Faller dom efter Thome dag; niute fardag, och sittre qvar ett åhr efter nästa midfasto, om them ej annorledes åsamjer.

6. Cap.

Om then, som rätt til börd äger.

1. §. Bördeman äro säljarens barn och bröstarfwingar, så länge the til äro: sedan föräldrar och försäder, och the som

honom å sidone skyldte äro, til och med syskonebarn, eller the, som i lika led med them äro. Doch måge ej säljarens fädernes fränder bördha säljarens mödernes jord, ej esser mödernes fränder säljarens fädernes jord.

2. §. Nu kan fader ärfwa sina barns mödernes jord, eller moder theras fädernes jord: vil man then jord sedan sälja; löse then i börd, som närmast är at ärfwa honom, som säljer.

3. §. Dela män om börd; ware then närmare at lösa i börd, som närmare är at taga arf, alt efter som i 2 och 3 Cap. Årda Balken sagdt är. Åro bördemän flere, och jämmskyldte; löse broder broders lott och syste systers lott. Kan then jord, hus eller tomt ej delas, eller tola mer än en åbo, och åsamjer them ej, hvilkenthera bördha skal; löse then, som största delen hafwer: äga the lika del; då skal therom lottas.

4. §. Ut nästler bördeman öfvermagine, eller mö, eller wanwettig, eller utrikes faren, eller fängen; löse mälsman eller ombudsman å theras vägnar, inom laga stånd, ther han gitter och thet nyttigt pröfwar. Sedan hafwa omyndig då han myndig warder, eller wanwettig då han til bättre förstånd kommer, eller utrikes faren eller fängen då han återskommer, ingen macht ther å at tala. Nu hafwa the ej mälsman eller ombudsman; stände them äntå ej fritt jord i börd återwinna, ther å i rättan tid ej talt är, utan behålle jord, hus och tomt, then köpi hafwer.

7. Cap.

Om widerboende och nabos rätt.

1. §. Hafwer man köpt hus eller tomt i staden; då skal han then at widerboenden och nabon hembinda, förr än ther å uppbud tages. Löser ej bördeman thet hus eller tomt, inom tolf wekor ifrån tridje uppbudet; hafwe då widerboende eller nabos rätt, sju ton dagar therefter, thet hus eller tomt at lösa.

Med ändring af detta lagens rum är förordnadt att nabo ställ äga rätt till lösen af försävt hus och tomt i staden, endast i de händelser 3, 4 och 5 §§ af detta kapitel omförmåla.

K. Förordn. d. 29 Juli 1812.

Om widerboendes och nabos skyldighet att instämma köparen iab-
gar
K. Försl. d. 29 July 1812 (se 5 Cap. 1 §. denna Balk.)

2. §. Widerboende rätt hafwa the, som uti ett hus och tomt i staden del äga, och nabo rätt the, som ther in til bo, och äge widerboende rätt til lösn, fram för nabo.

3. §. År hus och tomt ifrå nabo skyddad och sondrad, honom till mehn och trängsel; hafwe han rätt then at lösa, fram för annan nabo.

4. §. Samma rätt äge osk thet, som hafwer hafswa muren jemte annars, eller nyttjar annars mur eller vägg, eller på sin grundmur hafwer annars mur, eller nyttjar annars grundmur.

5. §. Lider någor märkeligt besvär af annars mans hus; såsom af taftrop, mörker, fönster, gluggar, watndrägt, och annat mehn; eller äger ett trångt hus eller tomt; hafwe och han rätt til lösn.

6. §. Nu twista nabor om bättre rätt til thet hus eller tomt, som säljt är; pröfwe då Domaren, hvilken thet bäst tarfvar, och ware i alla thessa mål ingen skilnad emellan fri eller ofri grund, ther staden then ofria tomt ej behålla wil.

7. §. Kommer twisti emellan nabon eller widerboenden, och köparen, om rätta köpesättningen; gånge thermed, som om börd i 5 Cap. 6 §. sagdt är.

S. Cap.

Huru man må lagliga bortgifwa jord, hus eller tomt.

1. §. Ingen må arfwejord bortgifwa. Sker thet, hafwe arfwinge macht thet at återkalla, då han död är, som thet gaf; ware dock ej förrament, at af arfwegods på lifstid förlåna något hemman at then, som trogen tienst gjordt hafwer, ther ingen aßlingejord är. Aßlingejord må man gifwa hvem man wil. År jord bördkiöpt; då kan thes wärde bortgifwas.

Den, som ej äger mer än en årsd fastighet eller hemmansdel, må icke kunna alltsammans till någon annan än sine arfwingar uppdraga.

K. Dom. d. 31 Dec. 1780.

2. §. Nu finnes, at man hafwer gjordt gifwaren, hans barn, eller första arstagaren, märkelig orätt, otienst och sta-
da; stände them då fritt, gäfwan at återkalla, om han, som gäfwan fått, then i handom hafwer, och Rätten pröfwar hen-
ne rätteliga förwerkad vara. År gäfwan för mödo och ar-
bete, eller gjord tienst gifwen; gänge då ej åter.

3. §. Åger man jord, hus eller tomt i staden; hafree vält bortgifwa slette delen theraf, chwad thet är årsd eller afsladt. Om medgift, morgongäfwo, och testamente, skiljs i Gisternåls och Årfsda Balkarna.

Huru mycket genom testamente må i stod bortgifwas, stadgar
K. Förordn. d. 19 Aug. 1762. (se 17 Cap. 5 §. A. B.)

S. Cap.

Om pantsatt jord, hus eller tomt, så osk thes
intekting.

1. §. Pantsätter man jord sin, hus eller tomt för reda penningar eller wahrer, som i thy fall til wiss pris i pennin-
gar räknas skola, och warden ther dag til betalning förelagd;
löse då åter efter förstrisning. År ei wiss dag förelagd; då
bör panthafwaren sin gäldenär fungiora, at han wil med
panten lagfara låta, ther han ej betalning får.

2. §. Läter man sin pant å Häradssting, eller å Nåd-
stufwu lagliga intekna; niute sin saferhet fram för them, som
genom köp, eller skifte, sig then sedan tilägna wilja.

3. §. Nu löser man ei inom föresattan dag, eller sedan
ther honom förkunnas; då må han panten upbinda, som om
köp sagdt är, och läte then wärdera, innan laga stånd til
ända går, ther ej annars om wiss pris them åsämjer. Löser
ej jordägaren "inom natt och åhr efter tridie upbudet" ned
fulla penningar; hafwe bördeman vält, at lösa arfwejord å
landet, inom, eller wid nästa Ting therefter. I staden må
ägaren panten återlösa, inom tolf wekor ifrån tridie upbudet.
Löser ej han; då må bördeman syra wekor, och widerboende

eller nabo sedan, sifton dagar therefter, thet pantsatta hus eller tomt lösa, och sätte han i Rätten in både pantsättning, och hwad panten högre wärderas före, ther utbryning ej ske kan, som i Utsökningens Balken urförs.

I ofseende på pantenvis uppbuden fastighet må fördägaren inom stort af det Ting, då lagfarten tilländagår, samt bördemanne inom eller vid nästa Ting derefter, äge rättighet jorden med fulla venningar återlösja; och då ej mer än twenne wärderingar & pantsatt fastighet under en sälunda förändrad lagfartstid böra äga rum, liggir det Domaren att, inom åtta månader efter första upphödet, första wärderingen lagligen förrätta, hvaraf borje och gäldenar genast böra del undså; den dervid visnönde äger då rättighet att inom en månad derefter en ny wärdering, men ej flere, på det sätt såka, som lagen uti 6 kap. Utsökningens Balken föreskrivver.

R. Förordn. d. 13 Juni 1800.

Om någon, som under förpantning innehår fast egendom, till hvars intösen vis tid ej är utsatt, anmäler hos Domstolen, hvarunder egendomen lyder, att pantägaren eller hans rättsinnehavare, eller deras misteort, ej är af honom kände, skall Domaren låta en sådan anmälan tre gånger kungöra i allmänna tidningarne, med föreläggande att, om gälden ej inom ett år efter den sista kungörelsen betalas, konuner egendomen att upphöjdas och dermed förfaras på sätt 3. §. 9. kap. Jorda Balken, jemförd med R. Förordn. d. 13 Juni 1800 (se här ofvansör) och 10 §. i R. Förordn. d. 28 Juni 1798 (se 5 kap. 5 §. II. B.), föreskrivver; men när pantägaren är länd, bör honom enligt samma lagen rum tillrägas, och, efter derom företedt bevis, lagfarten förligga, i händelse egendomen ej blifvit intöst.

R. Förordn. d. 10 April 1810, jemf. med R. Förordn. d. 8 Sept. 1829.

4. §. Wärderas panten högre, än then war utsatt företege thet ägaren. Wärder then för mindre wärderad; fylle af annat sit gods, hwad som brister.

5. §. Nu förpantar man jord, hus eller tomt, till flera än en, utom thens wetskap och samtycke, som then först i pant fått, och kunna thet ej alle nitna theraf full betatning; böte tå siette delen af thet, som panten war högre utsatt före, än för them allsom tilräcker, och gänge then bot utaf annat hans gods.

6. §. Vil något åska sin panträrtighet til en annan; kungöre thet först pantägaren.

7. §. Sätter man jord, hus eller tomt i pant, och gifwer genast verklig införsel theri, med the wilor, at längif-

waren på winst och förlust skal nitna all afgåld, som theraf gå bör, til thes hufvudstolen betales; giöre thet med witnen, och ware thet gilt, som them bådom åsamjer. Skr then egen- dom sådan, som bördas kan, och wil then, som rätt til börd äger, lösa längifwaren ut; hafwe ther väld til, och halle han låntagaren the wilor, som i pantebrefvet tingade äro. Haf- wer längifwaren ej annorsledes fått införsel, än at han för länet skal nitna ränta sex af hundrade; äge och bördeman macht, at lösa honom ut. Hafwer låntagaren ej gifvit in- försel i panten; äge tå bördeman ej rätt til løsn, så länge han lefver, som länet tog.

8. §. Then annars mans gods i pant hafver, må thet ej förvärta, eller emot ägarens wilja göra ther å annan kostnad, än panten tarfvar.

9. §. Hafwer man pantsatt jord sin på vis tid, och där förr än samma tid ute är; ägen tå arfvingarne macht, at efter hans död lösa then jord åter, doch nitne panthafwaren laga fardag.

10. Cap.

Om then, som annars jord, hus och tomt, salja, skista, eller förpanta kan.

1. §. Ingen hafwe väld at salja, förbyta, eller förpanta annars mans jord, hus eller tomt, utan han hafwer hans öppna bref och fullmacht ther til. Sker annorsledes; ware ogilt, änta at upbud och sländ ther å kommit; böte och then thet gjordt hafver, fyrtio daler, och sländ åter.

En hvar, som klander å annors åtkomst till fast egendom anställa will, är skyldig att inom natt och är från den tid, som i hvarje sär- stild händelse är beständig, eller, enär sådan tid icke finnes utsatt, från den dag anledningen till sikt klander för rätter egare uppades och han kom i tillstånd att sin rätt bewaka och lagligen utföra, genom uttagen stämning hos Domaren ett sådant klander fullföljaz; då detta förfummas, är widare talan derå försuten. — Och stadgas att all på god tro runnen och med verklig besittning förenad åtkomst till jord & landet samt hus och tomt i staden, hvilken icke blifvit i behörig ordning klandrad af den förmeste ägaren eller innehavaren, som

egendemen afhänd wore, i hans tijstid, ej eller af hans arfwingar eller rättsinnehavare inom thigu är från hans dödsdag, är efter samma tids förlöpp från alt widare åtal fri.

R. Göte. d. 14 Mai 1805.

2. §. Ej må man ock döma öfwer någors mans jordagods, eller sätta hans jord i qvarstad, utan egaren är lagliga stend, eller siel til svarts, eller hans wiße ombud.

11. Cap.

Om flander i jordafång, och om hemul.

1. §. Köper man jord, hus eller tomt, och flandras het köp; tage då köparen stemning & then, som sålde. Kan het köp wärjas; stände het fast: Kan het ej; betale då säljaren het han upburit hafwer, och rätte upp allan skada, som köparen theraf tagit; gälde ock then, som jorden winner, all nödig och nyttig förbättring åter.

2. §. Nu hafwer then, som sålde, icke upburit fulla penningar, ändoch han i köpebrefvet tilslädt, at han köpesföljen til fullo bekommits; nitte sin säkerhet i het, som såldt är, fram för andra köparens borgenärer, in til thes laga stånd åkommer. Hafwer han thes förrimman fin rätt icke inteknadt; äge sedan ej bättre rätt, än the andre.

3. §. Kunna fångamän flere vara, som hvor af annan fångit hafwa; lede hvor til sin man lagliga, och then böte sex daler, som åt hemul brisler. Hafwer hemulsmann medarfringar, them han med sig til hemul binda wil; då skal han them siel tilsäga. Brisler för köparen hos nästa hemulsmann; hafwe macht, at gå til then andra, tridie, eller längre, doch i ordning efter hvor annan.

4. §. Nu går jord bort, som man emot annan jord med skifte fångit; gänge han til sin jord åter, så länge then är i hans händer, som skifte med honom gjorde, eller i thes arfvingars. År samma jord genom nytt skifte, köp, pant eller gäfwo, eller genom laga mätning för gäld, i annars mans hand kommen, och upbud eller intekning ther å skedd; hafwe sedan ej väld ther å tala, utan söke sin fångaman, som han bäst gitter.

5. §. År rätter fångaman död; då skola arfwingar i hemul ständna, ther the sig arfwet ej lagliga affagdt, eller åf säga wilja, och bötes ej.

6. §. Skifstar man, eller såler jord, hus eller tomt, och wil ej i hemul ständna; förbehålle sig thet uttryckeliga i bref sitt, thermed han samma jord, hus eller tomt sig åhänder.

7. §. Oppar sig ågotwist grannar emellan om rå och rör, eller annan bolstada stlinad; då försware köparen sina gränsor, som han häst kan och gitter; ware ock hemulsmann pliktig, at låta köparen få the stål och bewis, som i hans wärjo finnas. Förhåller han them, och warde thertil öfvertygad; fylle skadan efter mätsimanna ordom.

12. Cap.

Om rå och rör, så ock andra bolstada stål byar emellan.

1. §. Må och rör byar emellan skola läggas med fem stenar, fyra utan, och en hiertesten mitt uti; then bör vara halsfannar aln ofwan jord, och en aln i jord, the andre try qvarter, alle med sten under och kring skolade. The böra och vara mer, än mans börd, och med sina kantar wiße streket, tädan rågången kommer, och tit han gå stal. Ej må rågång sluta in på hiertestenen genom öppen gatvel, utan på thes kant, öfwer en af the stenar, som utom ligga, tädan staflesden kommer. Under hiertestenen läggas en ständig häll, ther i hugges samme wäderstrekt, som hiertestenen wiser, antingen leden går rätt fram, eller i knä. Finnes ej häll; då må stenbro i stället läggas, som rätta ledens wiser. År marken säsänd; då läggas stenhäll på lafwa af trä. Sättes rör på berg; warde wäderstrekt ther i huggit.

2. §. Stöta flera byars ägor samman, och sladna på ett rör; warde hiertestenen, med sina kantar, therefter rättad, så at hvor kant swavar emot sin bolstad. Wid hvarat feinslenarör, bör en utsligare sättas strax therhos, ther leden går ut, och högst tijo alnar therifrån, och therefter wisare eller

ledare til nästa semstenarör, hvar wisare ej längre från annan, än röp them emellan höres.

3. §. Dela byar om stelnad them emellan; gälle the rå och rör, som af älter warit, eller med dom gissade äro. Finnas ej rå och rör; hafwe då gamle gärdesgårdar, berg, och forne stenrören, diken, häckar, eller annat märke witsord, ther the af älter för laga stelnad hållne blifvit. Ligger å, sjö, eller sund byar emellan; the måge och bostada stål wara, om ej rå och rör ther emot äro.

Fasta märken böra förses med utliggare på högst trettio alvars afstånd.

K. Stadg. om Skifteb. d. 4 Mai 1827. Cap. 5. §. 9.

4. §. Åt å, sjö, eller sund, sidelängs byar emellan; ägen då halft hvarthera. Ligger holme midt uti insjö eller ström; ware lag samma. Ligger then ethera landet närmare; hafwe then holma, som waten äger, efter rågång och bya stelnad. Flotholma hafwe han, som then vid land fitt fäster. Kan insjö, eller en del theraf, til äng wäxa; äge hvar äng eller land, efter thy, som han i sön rådande warit. Ligger by vid ändan, eller å sidö vid stora sjöar; äge då i sjö eller holma efter rågång och bostad sin. Hafwer någor urminnes häfd på utholmar, fisken eller fiske skräp; då äger han then rätt oqwad behålla. Om kengs ädra i sjöar och strömar urstiks i Bygninga Balken.

5. §. Strecka sig hyägor öfwer lande, härad, och söne stelnader; ware ther gilt, om rå och rör, eller andra stål thertil äro.

6. §. Nu finnas i skog eller löt och öppen betesmark, byar emellan, inge rå och rör, eller annar stelnad; då äger hvar sin del theri, efter öre och örtug. Ligga flere byar inom en rågång, och äro the ej sig emellan åtskilde; ware lag samma. Hedesby äge lika rätt, som bygder by.

7. §. Grannar skola rågång sin å alla sidor uppgå, åtminstone hvarc tridie åhr, at then til juna stilemärken altid richtig hålls.

Huru förhållas bör med rågångsmätningar samt uppsättande och förbättrande af rölet, o. s. v. se K. Stadg. om Skifteb. d. 4 Mai 1827, Cap. 5. jemf. med K. Kung. d. 9 Junii 1832. (i bishanger till denka lagbol).

13. Cap.

Huru then plichta skal, som rå och rör rubbar, upriswer, eller å annan inslytter.

1. §. Ingen må bostada rå upptaga, eller nedersätta, utan Häradshöfding med några af Nämnden, då alle jordägare tillkallade och therom ense äro; Häradshöfding gifwe besvis therd, och före ther in i häradens domibok. Tomta rå och farvägs rå inäge hyamän siefwe nedsätta, om alle, som i bō råda, ther til samtycka. Sämjer them ej; då skola the til Tingå fara, och dom taga. Til tomta och farvägs rå må en sten gild vara.

2. §. Uptager, ändrar eller bortkastar någor, som til laga åhr kommen är, rör och råstenar, eller andra stilemärken, af ekynne eller siefswäld; böte tingu daler. Giör ther öfvermäge, warde therfore näpst af föräldrar eller husbonda, i någon froniobientes närvoro.

3. §. Nu riswer, flytter eller vrider then, som til laga åhr kommen är, rå och rör, eller stilemärken, eller sätter andra neder, af arghet och illwilja, at thermed förvissa annars rågång; böte fyratijo daler, och ware ärelös.

4. §. Samma lag ware om then, som annan, yngre eller äldre, budit, trugadt, intaldt eller lockadt sådan glerning at giöra, eller ther til hulpit, eller med i råd warit.

Se widare K. Stadg. om Skifteb. d. 4 Mai 1827. Cap. 5. jemf. med K. Kung. d. 9 Junii 1832 (i bishanger till denka lagbol).

14. Cap.

Om ägotwist, och laga syn.

1. §. Twista jordägare om ägor och bostada stål; då inäge the fig forena om wiss dag, och ägande syn hålla. Sämjer them ej; söke då Domaren, och wise sina stål å Tinget, kan twisten ej slutas utan syn; döme då Rätten til häradens syn; then bör Häradshöfding med Nämnden hålla, och ther synedom them emellan offsgå.

2. §. Syn skal hållas emellan Walborgs och Allhelgona-dag. Ur orten så oläglig, at man på then åhrseiden tit ei komma kan, eller åsamjer them therom å alla sidor; då må syn ske & annan tid, när bar mark är.

Syner och ågodelningar må, antingen parterne derom åsamjas eller ej, förättas alla tider på året, allenoft marken dertill hensligr finnes, och sommarmånaderna i görligaste måtto för allmogen sparas.

K. förel. d. 13 Jan. 1757, samt K. Dr. d. 28 Sept. s. 6.

3. §. Nu wil någor med then synedom sig ej åtnöja; wädje då under nästa Lagmans Ting, som i Nättegångs Balken sägs, och döme Lagmans Rätten til syn, om så nödigt pröfwas. Lagmans syn skal hållas med nästa uthärads Nämnd, och emot then synedom må ingen wädja, utan söke Konungen om Middare syn, inom tre månaders tid, som i Nättegångs Balken sägs, och satte borgen för all kostnad och skada.

4. §. Syn skal ske & färändrens kostnad, men stadtar på then, som Domaren vid sakens slut thertil skyldig pröfwar.

5. §. År twist häradar emellan; söke the Hofrädden om uthärads Domare och Nämnd. År then emellan Län eller Landstap; gifwe Besatningshafwande thet Konungen tillfünna, som förordnar then theröfwer döma må.

Angående rågångstwister se vidare K. Stadg. om Skiftestw. d. 4 Maj 1827, kap. 5., jemf. med K. Kung. d. 9 Juni 1832, (i bihanget till denna lagbok.)

15. Cap.

Om urminnes häfd.

1. §. Thet är urminnes häfd: ther man någon fast egendom eller rättighet i så lång tid eqvaled och ehindrad besittit, nyttjadt och brukadt hafwer, at ingen minnes, eller af sanna sago wet, huru hans förfäder, eller fängamän först thertil komme åro.

2. §. Sådan häfd gäller ej i en by och tegelstifta, eller i thes åker, äng, sjö, flog och mark, stift eller osift, utan niohundrta hvar sin del efter öre örtug, aln och stångtal, eller som thet i hvarje landsort brukeligt är.

3. §. Ej må urminnes häfd gälla uti öppen flog och mark, byar emellan, utan rå och rör, eller annan boslada

stlinad. Hafwer man utjord eller urfield, i åker, äng, flog eller mark, med rå och rör, eller gård och wård insängd, eller qwarn och qvarnslässe, eller annat watnwerk, eller där och holmar; ther må urminnes häfd gälla.

4. §. Förebär någor urminnes häfd, som klandrad warde; wise då med gamla och laggilda bref och skrifter, eller trowärdiga män, the ther om orten väl funnige åro, och på ed sin witna funna, at the hvarken sielse weta, eller af andre hördt, någon tid annorlunda warit hafwa. Gitter han het ej; ware då then häfd utan krafft och werkan.

16. Cap.

Om stadsel, lego, och fardag.

1. §. Nu wil jordägare sät hemman til landbo upslata; förene sig då om städjan, antingen på längre eller kortare tid. Jemför 15 §. detta kap.

2. §. Städjer någor hemman på lifstid; niute then städja til godo, så länge han lefwer och utgiör afread, eller annan åhrlig slatt och tunga, och wårdar hus, åker och äng, efter lag och Bygninga Balken. Hustrun niute then ofc ester honom, medan hon enka sitter. Går hon i annat gifte; ware då städjan förfallen, och hafwe jordägaren wåld städja sin gård til hvem han wil; doch warde landbo i rättan tid up sagt, och niute laga fardag.

Jemför 15 §. detta kap.

3. §. Ur städja på wiša åhr gifwen; hafwe ingen macht landbon, thes hustru eller barn, affäga, så länge giftos-temna warar. Dör then man, som städjan gaf, eller hemme sitt; stände änta giftostemna för enkan eller barnen, til thes then ute är; sedan råde jordägaren sielf jord sin, som sagdt är.

4. §. Sitter landbo qvar i try åhr, och bygger ej efter lag; böte, och rätte allan skada up, som i Bygninga Balken urstils. Hafwe ofc jordägare wåld, honom wid nästa fardag ther ifrån wraka.

5. §. Nu wil landbo sig ifrån hemman och thes bruk sätta, eller jordägare landbo sin; giöre thet med twänne goda män förr Thome dag ett åhr, förr än giftostemna är ute,

och fitte sedan landbo qvar thet följande året, och på thet andra, til fioronde dagen i Mars månad: doch inrymme om kyndelmeso honom, som efter kommer, hafwa husen. "I the landsorter, ther annorlunda förhållas med upsfägning och afflytning, rätte hvor sig efter wanligit bruk."

Utan assende på hvad i hvarje landsort efter gammalt bruk wanligt warit, bör med upsfägning, fardag och flytning till och från milstie-boställen samt alla andra hemman öfver hela riket förhållas efter detta lagens rum.

K. Förordn. d. 22 Oct. 1766.

För eklesiastik-staten är den 1:sta Maj efter astråbarends dödsfall rätter fardag till afflytning, såvida den allidne ej lemnat efter sig enka eller omyndige och osöförsörde barn, i hvilken händelse de få njuta ett nödår till nästa Maj derefter.

K. Ve. d. 28 Jan. 1827, och Prest. Priv. d. 16 Oct. 1823. §. 13.

6. §. Ej må landbo jord upsfäga medan giftostemma räcker, utan han skaffar annan åbo, then jordägaren skäliga kan vara nögd med. Sitter landbo qvar öfwer fardag, och hafwer ej lagliga upsfagd; stände för alla thet årets tillskylder. Leger man ut, eller til lego tager, gods och gårdar med wilkor; rätte sig & båda sidor efter thet, som aftalt är.

Innehafware af en på wih tid uppläten lägenhet må icke, utan hemmansinnehafwarens tillstånd, densamma på annan man öfverläta.

K. Förordn. d. 19 Dec. 1827, kap. 2. §. 6.

7. §. Nyminner landbo bort inom stemmo tid, och finner jordägaren honom på vägen, då han afviker; hafwe våld hemta honom åter, och alt thet han med sig förer. Hafwer landbo satt sig neder & annan ort; lite jordägare Bekalnings- & hafwandlen therom til, och böte landbon, för olaga afflytning, tio daler, jordägarens ensak, eller thens, som jordägarens rätt hafwer; och alle the, som med woro at hjälpa landbon afflytta, böte hwarthera fem daler.

8. §. Ställer sig landbon til wärn, och får han slada, eller the honom wärja wille; ware alt ogildt. Wärder han, eller någor af them, dräpen; böte som i Missglerings Balken stils. Får jordägaren, som efterkommer, eller the med honom åro, någon slada, får, bländad eller blodvite; ligge alt i tweböte. Kommer dräp ther i; ware straffet, som om edsöre stadgadt är.

9. §.

9. §. Läger man up hemman som öde ligger; ther äger husbonde gifwa landbo bref & then frihet, som han therfore nitua skal; och ware landbo syldig bygga, dika, slänga, och hemmanet så upprätta, at räntan theraf utgå kan, tå frihets åren ute äro.

10. §. I staden är rätter fardag, om våren, then sidsta dag i Mars månad, och om hösten sidsta September; men legosiden blifwer then, som både sammjas om.

11. §. Leger man gård eller hus i staden, och wil sedan them ej behålla; sware ånta til hyran för huset, så längre legostemman räcker: doch stände honom fritt, at sätta en annan så god hyresman i sitt ställe. Gitter han för Domaren wisa laga förfall; betale tå hyran til nästa fardag, och ware sedan fri.

12. §. Lofwar ägaren hus täcka, och väl omboa och förbättra, hvad hus thet helst är, och gör thet ej; bygge tå gästen sielf, sedan han med twänne witnen honom therom tilsagdt hafwer, och forte så mycket af hyran, som han wiser thet kostat hafwa, eller gode män pröfwa thet wärde vara. Förderswar gästen hus eller gården, eller något af thet, som honom med uptefning antwardadt är; gälde åter staden.

13. §. Wil ägaren sitt hus eller gården sielf hafwa, eller til andra hyra, när stemmodag är ute; eller wil gästen tå ej blifwa längre i gården qvar; säge hwarannan til med twänne goda män, två månader förr stemmodag. Försunnar thet någorthera; stände legostemna til nästa fardag.

14. §. Betalar ej gäst hyran & then tid, som aftalt är, eller förer han ett lassbart och lösachtigt lefwoerne, at hus theraf berychtadt wärder; stände ägaren fritt, honom strax upsfäga, och ware han ånta pliktig, at betala hyran til nästa fardag.

15. §. "Säljer man bort hemman å landet, eller hus och tomt i staden; då bryter köp legostemna, och hafwe köparen macht, landbo och hyresman i rättan tid upsfäga, doch sitte qvar til laga fardag. Wärder ägaren huswill, och tränger jord sin å landet, eller hus i staden sielf nyttja; ware om upsfägning och fardag lag samma. I thesa fall

"gifwes landbo, så mycket af siädjan åter, som svarar emot then tid honom i legostemman brister, och fyller honom bes "visslig skada." Lästids siädja å landet må ej brytas, utan gänge therom, som förr sagt är. Legens siägande i denna §. är sålunda ändrad:

De mellan jordägare och arrendator ingångne afhandlingar om jord å landet, med undantag af de egendomar, hvilka ikke så säljas eller för pantas, och hvara innehålvene blott njuter tillkorlig bestyrningsrätt, samt hvarem han förfalit, ikke kan afsluta kontrakt till arrende på längre tid än han lefver, eller des dispositionsrätt är gällande, må ikke brytas; hvarröld följande likväld bör iakttagas: 1:o att längsta tiden för arrendens bestånd, hvilka sätta om oslingefjord, ikke må sträckas utöver femto år: 2:o att, hvad angår arfvejord, arrendator må, i den händelse ägaren under tiden genom döden åsgår, njunta kontrakten till godt uti fem år, dereft så många af arrende-åren återså, räknade ifrån den midfesta, som infaller näst efter ägarens död, om hvilken arfvingen hör arrendator underrättelse lemna; gällande sådan underrättelse för laga uppsägning: 3:o att det emellan arrendator och jordägare upprättade kontrakt ståll sist vid det Ting, som infaller efter sex månader sedan kontraktet sätts, vid Härads Rätten uppröisas, för att i Inteknings Protokollet intagas: 4:o att de intekningar, med hvilka en arrendator egendom är behäftad före kontraktets afslutande, jemte alla de fordringar, hvilka njuta betäningsförmän framför intekningshäfva, blihwa vid deras rätt överkränkt bibehållne till laga verkan vid betalningsfölande, utan hinder af det slutade kontraktet, öfvensom en lika rätt tillägges dem, hvilka vid samma Ting, då kontraktet inteknas, sådan säkerhet för sina fordringar winna; arrendatorn dock öppet lemnaadt att i detta fall, der intekning sökes för jordägarens skull, som vid kontraktets afslutande varit för arrendatorn okänd eller af jordägaren då ikke för arrendatorn uppgifwen, vid samma Ting eller sist inom en månad derefter kontraktet sig afsäga och upphäwa: och 5:o att intekning, som sökes eller erhålls efter det Ting, då kontraktet blihvit inteknadt, ikke får medföra någon rubbning af arrendets bestånd under den öfverenskommna tiden.

K. Förordn. d. 13 Juni 1800.

En särskild fråga, huruvida ett arrendekontrakt på wisa år, hvilket ej blihvit inteknadt, skulle anses gällande, sedan den arrendatorn egendomen blihvit försald och arrendatorn af nye ägaren uppsägb, är förklarat att K. Förordn. d. 13 Juni 1800 (här oswan) ikke i annat fall ändrar siägandet i denna §, att föp bryter legostämma, än om kontraktet lagligen inteknas.

K. Dom. d. 28 Aug. 1821.

Hvad allmänna lagen i 2 §. och slutet af 15 §. af detta kapitel innehåller, angående lästidsräkna å landet, bör så hadanester som hittills till rättelse tjenas.

K. Försl. d. 2 Mars 1802.

16. §. Städjer någor hemman å landet, eller leger hus och gård i staden, til twänne; behålle then, som försj stadge eller legde, och ägaren böte siette delen af första årets aftrad eller lego, och slasse then andra så god lägenhet igen, eller gälde honom skadan.

Angående besittningsrätt å kronohemman, och arrenden af kungs- och kungsladugårdar och andra kronolägenheter, stadge

K. Förordn. d. 29 Febr. 1808, m. fl. författen.

17. Cap.

Om aftrad och aftradsdag å landet, och hushyra i staden.

1. §. Nåttre aftradsdag är Thome dag förr Jul: tå skal bonde, ehwad jörd han äboer, aftrad utgiswa.

Afrads- och kronotiondespammäl skal, efter uppsägning sist dagen efter Thome dag, levereras inom den 25 påföljande Februari.

K. Förordn. d. 22 Juli 1803 och d. 20 Sept. 1815, samt K. Kung. d. 1 Oct. 1823.

2. §. Nu twistas om aftrad gulden är; wise thet landbo med qvittofref eller witne. Gitter han ej; gifwe aftrad ut.

3. §. Dör bonde, och hafwer aftrad eller utlagor inne med sig; tå utmättes the förr än arf listes. År han gälbunden, och skal gods hans til utmätning gå; äge tå altid samma åhrs aftrad hättre rätt, än annor gäld. Står aftrad inne för try åhr, och viser han som then hafwa bör, at han then ej förr få funnat; niute tå samma rätt och förmön. År aftrad för flera åhr obetald; hafwe ej annan förmön, än efter dom eller intekning. Ware och altid stattejorden under pant för try åhrs ränta, framför alla them, som sin fordran hafwa intekna lätit, eller med dom wunnit.

4. §. Går stattehemman til salu, och winner köparen ther å laga fasta; hafwe then, som räntan äger, ingen talan å siefwa jorden, utan soke annan bondans egendom.

Jemförl K. Förordn. d. 13 Juli 1800 (se 4 kap. i §. denna Balk.)

5. §. Hushyra i staden betale gästen åtta dagar förr än legostemna ute är, eller warde then lagliga utsökt å

hvarje hyretid efter hvar annan; hafwe och ägaren macht, at hålla gästens gods qvar, til thes han rätt för sig gjordt hafver.

18. Cap.

Om then, som jord, hus, skog, watn eller watnwerk af annan med väld tager.

1. §. Hvar som tager med väld, af then i handom hafver, jord, hus, skog, watn eller watnwerk, eller med nägorhanda åtgjerd för honom onyttigt gör, och wil sig thet ägna; gälde åter sladan, och böte han, och alle the, som med honom i samma gierning warit, syratijo daler hvarthera.

Bygninga Balk.

1. Cap.

Huru tomt til by skal läggas, och ägor skiftas.

1. §. Wilja bönder bygga by af myo; då skal så stor tomt ther til läggas, som ske kan och nödig pröfwas, at hvar gård, för eldwåda skul, kan ifrån annan bygd warda. Tomt skal delas til hvarje gård i byn, efter öre och örtug, pund och tunne, ränta, eller hemmantal, alt som hvarje landsorts gamle sed är at mäta och räkna, eller framdeles stadgas kan. Then skal och läggas i rätta solskifte, som är öster och väster, norr och söder, och om hvarje tomt särskilte rämärken sättas. Gata lägges af oskifte mellan hvarje tomt i by, efter thy, som lägenhet thetil är. Farväg, til och ifrån, hafwe så then by, som för mindre ligger, som then för mera ligger.

2. §. Hvar gård bör sin rätta och jämngeoda lott i tomt hafva. Ur berg eller bæk i tomt, som skiftas skal, och kan berget brytas, eller brännas, och bäcken fyllas, eller the öf-

werbyggas, och nyttjas; gälle då för halft emot annan jord i tomt, och nitte then, som sådant mehn i tomt får, två alnar af berg eller bæk för en. Kan intetthera nyttigt göras; ware thet alt utom mätning, och låte byamän i Häradsrätten dombok intelna, huru them emellan skift är.

3. §. Nu hafwer hvarthera sin tomt i by fått, så deles til hvar och en thes lott i åker och äng, och alla tilägor, så af thet bättre, som thet sämre; och ware "tomt" grunden til all delning och skifte i by, therefter alla andra ägor delas skola. Hvartera skal så sitt skifte, then ene efter then andra, som hans tomt ligger til i solskifte och väderstrek, och råde han, eller the, som största del i by äga, i huru många skiften åker och äng läggas må; doch at hvar niuter jämngeodt emot annan.

4. §. Ingen hafwe väld then by riswa, som i rätta solskifte lagd är, utan alle jordägare therom &famjas. Klagar någor, chrod han hafver mer, eller mindre i by, at han fått mindre eller sämre lott, än han hafwa bör; föke laga syn ther å, och jämkre Domaren them emellan.

Detta kapitel har fått en mängd tillägg genom ytterligare förfatningar i R. Stadg. om Skiftegw. d. 4 Maj 1827, och R. Kung. d. 9 Juni 1832 (se bihanget till denna lagböck).

2. Cap.

Huru å tomt skal byggas.

1. §. Tomt skal byggas til mangård och ladugård. I mangården ska vara stuufwa med försuufwu och kamar, så och gäststuufwa, ther gården så stor är, kellare, wisthus och sadesbod, redskapshus, och hemligt hus, port och sider. Tarfwar bonde flera hus; bygge sig til lägenhet thet bästa han gitter. Ladugården bygges särskilt ifrån mangården, och ther ska vara stall, fähus, färhus, och swinhus, med nödiga foderrum, så och loga och lador, ester som gården är stor til. Badstuufwa eller mältehus skal och byggas, så och riia, ther skog är, och the affides sättas. Ej ink nägor närmare til grannans tomt bygga, än at han til föde eller stolparum en och en half aln å sin tomt lemnar.